स्नातकोत्तरपाठ्यक्रमः

संस्कृतवेदाध्ययनविभागः

Session -2026-27

NEP Syllabus

2 YEAR M.A. Syllabus

Recommended
(Prof. Jagadish Sarma)

कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः, नलबारी

प्रथमषाण्मासिकः

COURSE NO.		SEMESTER –I NAME OF PAPER	Credit	Internal Marks	External Marks
MASVSC101/ UGSVDS701	CORE	चितानि वैदिकसूक्तानि - २	4	40	60
MASVSC102/ UGSVDS702	CORE	उपनिषत्साहित्यम्	4	40	60
MASVSC103/ UGSVDS703	CORE	वेदाङ्ग-अनुक्रमणीसाहित्यञ्च –२	4	40	60
MASVSC104/ UGSVDS704	CORE	शोधप्रविधिः	4	40	60
MASVDE105/ UGSVDE705	MINOR	~~चितानि वैदिकसूक्तानि – २~~ वेदेषु विज्ञानम्	4	40	60
	TOTAL CREDITS		20		

COURSE NO.		SEMESTER –II NAME OF PAPER	Credit	Internal Marks	External Marks
MASVSC201/ UGSVDS801	CORE	चितानि वैदिकसूक्तानि – ३	4	40	60
MASVSC202/ UGSVDS802	CORE	प्रातिशाख्यं वैदिकव्याकरणञ्च	4	40	60
MASVSC203/ UGSVDS803	CORE	निरुक्तं नारदीयशिक्षा च	4	40	60
MASVSC204/ UGSVDS804	CORE	क्षेत्राध्ययनम्/ प्रकल्पसंरचना	4	40	60
MASVDE205/ UGSVDE805/	MINOR	चितानि वैदिकसूक्तानि – ३	4	40	60
	TOTAL CREDITS		20		

तृतीयषाण्मासिकः

NEP Syllabus (w.e.f.: Academic Session 2026-27)

COURSE NO.		SEMESTER –III NAME OF PAPER	Credit	Internal Marks	External Marks
MASVSC301/ PGSVSC101	CORE	ब्राह्मणसाहित्यम्-२	4	40	60
MASVSC302/ PGSVSC102	CORE	उपनिषत्साहित्यम्–२	4	40	60
MASVSC303/ PGSVSC103	CORE	सूत्रसाहित्यम्-२	4	40	60
MASVSC304/ PGSVSC104	CORE	वैज्ञानिकसाहित्यम्	4	40	60
MASVDE305/ PGSVDE105	DSE	ब्राह्मणसाहित्यम्-२	4	40	60
		TOTAL CREDITS	20		

चतुर्थषाण्मासिकः

NEP Syllabus (w.e.f.: Academic Session 2026-27)

COURSE NO.		SEMESTER –IV NAME OF PAPER	Credit	Internal Marks	External Marks
MASVSC401/ PGSVSC201	CORE	अथर्ववेदीयसाहित्यम्-२	4	40	60
MASVSC402/ PGSVSC202	CORE	~~ऋग्वेदभाष्यभूमिका~~ अर्थसंग्रहश्च वैदिकभाष्यपद्धतिः	4	40	60
MASVSC403/ PGSVSC203	CORE	वैदिकगणितम्	4	40	60
MASVSC404/ PGSVSC204	CORE	लघुशोधग्रन्थः/	4	40	60
MASVDE405/ PGSVDE205	DSE	अथर्ववेदीयसाहित्यम्-२	4	40	60
		TOTAL CREDITS	20		

MASVSC101/UGSVDS 701 (चितानि वैदिकसूक्तानि - २)

अधिगमोद्देश्यानि

- छात्रेभ्यो वैदिकसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- विशेषरूपेण विष्णुसूक्तस्य, रात्रिसूक्तस्य, वरुणसूक्तस्य, विवाहसूक्तस्य, सोमसूक्तस्य, पुरूरवा-उर्वशीसंवादसूक्तस्य, अगस्त्य-लोपामुद्रासंवादसूक्तस्य चानुशीलनम् |

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - विष्णुसूक्तम्(ऋ.वे.१.१५४) रात्रिसूक्तम्(१०.१२७) १
द्वितीयभागः –वरुणसूक्तम्(ऋ.वे.१. २५) १
तृतीयभागः – विवाहसूक्तम्(ऋ.वे.१०.८५) सोमसूक्तम्(ऋ.वे.९.८०) १
चतुर्थभागः – पुरूरवा-उर्वशीसंवादसूक्तम्(ऋ.वे.१०.९५)
अगस्त्य-लोपामुद्रासंवादसूक्तम् (ऋ.वे.१.१७९) १

परिणामाः

- छात्राः वैदिकसाहित्यस्य परिचयं ज्ञास्यन्ति ।
- विशेषरूपेण विष्णुसूक्तस्य, रात्रिसूक्तस्य, वरुणसूक्तस्य, विवाहसूक्तस्य, सोमसूक्तस्य, पुरूरवा-उर्वशीसंवादसूक्तस्य, अगस्त्य-लोपामुद्रासंवादसूक्तस्य च ज्ञानं प्राप्स्यन्ति।
- ऋग्वेदीयसंवादसूक्तानां ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१.श्रीमत्सायणाचार्यविरचितभाष्यसमेता ऋग्वेदसंहिता (१-१० मण्डलात्मकः), वैदिकसंशोधनमण्डलम्, पुने-५११०३७

२.न्यू वैदिक सिलेक्शन, भागः १-२, तैलंग एण्ड चौबे, भारतीयविद्याप्रकाशनम्, दिल्ली

३. वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः, सम्पादकः- आचार्य जगदीशचन्द्रमिश्रः, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी

४. वैदिक संकलन, खण्डः १-२, सम्पादकः अध्यापकः डॉ भवानी प्रसाद भट्टाचार्यः, अध्यापकः डॉ तारकनाथ अधिकारी, संस्कृत वुक डिपो, कोलकाता

MASVSC102/UGSVDS 702 (उपनिषत्साहित्यम् २)

अधिगमोद्देश्यानि

- कठोपनिषद अनुशीलनम्
- बृहदारण्यकोपनिषद अनुशीलनम्
- मुण्डकोपनिषद अनुशीलनम्
- तैत्तिरियोपनिषद अनुशीलनम्

पत्रम्	**पूर्णाङ्काः -६०,**	**श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः -	कठोपनिषद् (प्रथमोध्यायः प्रथमवल्ली)	१
द्वितीयभागः -	बृहदारण्यकोपनिषद् (चतुर्थोऽध्यायः, पञ्चमब्राह्मणम्)	१
तृतीयभागः-	तैत्तिरियोपनिषद् (ब्रह्मानन्दवल्ली)	१
चतुर्थभागः -	मुण्डकोपनिषद् (प्रथममुण्डकः)	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

• छात्रेभ्यः कठोपनिषदः बृहदारण्यकोपनिषदश्च विशिष्टज्ञानं भविष्यति ।

• तैत्तिरियोपनिषदि वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति।

• यमनचिकेताख्यानेन छात्राणां नैतिकाध्यात्मिकविकासो भविष्यति।

• मुण्डकोपनिषदि वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१.कठोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

२.मुण्डकोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

३. छान्दग्योपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

४. बृहदारण्यकोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

MASVSC103/UGSVDS 703 (*वेदाङ्ग-अनुक्रमणीसाहित्यञ्च –२*)

अधिगमोद्देश्यानि

- षड्वेदाङ्गानां विशिष्टानुशीलनम्
- माण्डुकीशिक्षायाः याज्ञवल्क्यशिक्षायाः च सम्यग्ज्ञानप्रदानम्।
- निरुक्तस्य विशेषज्ञानप्रदानम्।
- बृहद्देवतायाः ज्ञानप्रदानम्।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०, श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - माण्डुकीशिक्षा (१प्रकरणतः६ प्रकरणपर्यन्तम्) १

द्वितीयभागः - याज्ञवल्क्यशिक्षा (वर्णप्रकरणम् १ तः ५०) १

तृतीयभागः - निरुक्तम् - नैगमकाण्डम् (चतुर्थोऽध्याय: १-१५) १

चतुर्थभागः - बृहद्देवता (८.१-५२) १

परिणामाः

- छात्राः षड्वेदाङ्गानां परिचयप्रयोजनमहत्त्वानि ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः माण्डुकीशिक्षायाः याज्ञवल्क्यशिक्षायाः च विशेषज्ञानं लप्स्यन्ते।
- छात्राः निरुक्तस्य महत्त्वं ज्ञातुं शक्ष्यन्ति।
- छात्राणां बृहद्देवतायाः सम्यग्ज्ञानं भविष्यति।

<u>सहायकग्रन्थाः</u>

१. वेदाङ्गेतिहासः,नरेशझा,चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम्, वाराणसी

२.निरुक्तम्, मुकुन्दबक्शीझा,चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम्, वाराणसी

३. माण्डुकीशिक्षा, सम्पादकः डॉ. जमुना पाठक, व्याख्याकारः डॉ. दानपति तिवारी, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी

४. बृहद्देवता, सम्पादकः अनुवादकश्च रामकुमार राय, चौखम्भा संस्कृत संस्थान, वाराणसी

MASVSC104/UGSVDS 704 (शोधप्रविधिः)

अधिगमोद्देश्यानि -

- नवीनानुसन्धातॄणां शोधोपयोगितापुरस्सरं तस्य स्वरूपबोधः ।
- छात्राणाम् अनुसन्धाने समागतानां तत्सम्बद्धविषयाणां परिचयप्रदानम् ।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम् ।
- शोधकार्ये प्रयोगभूतानां संगणकविषयाणामवबोधनम् ।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः -	शोधसंज्ञा, शोधकार्यस्य उद्येश्यम्, शोधप्रकाराः, शोधप्रबन्धनिर्माणस्य विधिः, शोधपद्धतयः	१
द्वितीयभागः -	शोधविषयनिर्वाचनम्, शोधविषयाणां प्राथमिकतथ्यादिसंग्रहः, शोधसारलेखनम्, ग्रन्थसूचीनिर्माणप्रक्रिया च.	१
तृतीयभागः -	भारतीयशोधपरम्परा (भारतीयशोधपरम्परायाः इतिहासः, न्यायः, सूत्रम्, भाष्यम्, वार्तिकम्, टीका-टिप्पणी च)	१
चतुर्थभागः -	अनुवादकला, अनुवादस्य प्रकाराः, लिप्यन्तरीकरणम्, पाण्डुलिपिविज्ञानम्, संगणककौशलम्	१

परिणामाः

- शोधप्रारूपनिर्माणे नवीनानुसन्धातारः सक्षमाः भविष्यन्ति।
- समस्यागतानां विषयाणां विवेचनपुरस्सरं सारतत्त्वप्रदायके शोधप्रबन्धनिर्माणे दक्षा भविष्यन्ति।
- छात्राणाम् अनुसन्धाने समागतानां तत्सम्बद्धविषयाणां परिचयप्रदानम्।
- अनुसन्धानात् प्राक् समस्याचयनं शोधपद्धतीनां परिज्ञानम्।
- शोधकार्ये प्रयोगभूतानां संगणकविषयाणामवबोधनम् ।

<u>सहायकाग्रन्थाः</u>

- संस्कृतशोधप्रविधिः, डॉ. सत्यनारायण आचार्यः, स्टुडेन्टस ओफसेट, तिरुपति, 2012
- Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshab Chandra Das, Chaukhamba Sanskrit Sansthan, Varanasi.
- Biswalipir Bhumika – Narayana Das, Bina Library, Guwahati.
- Sanskrit Sodha Prabidhi, Sharada Sanskrit Sansthan, Varanasi.

MASVDE105/UGSVDE705 (वेदेषु विज्ञानम्)

अधिगमोद्देश्यानि

- वैदिकवाङ्मये निहितानां चिकित्सा-कृषि- पर्यावरण-सृष्टि-वास्तु-खगोल-गणित-विज्ञानानां परिचयप्रदानम्
- आयुर्वेदस्य महत्त्वप्रतिपादनम्
- प्राचीनभारतीयवैज्ञानिकानां परिचयप्रदानम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः-६०** **श्रेयोऽङ्कः-०४**

प्रथमभागः– वैदिकविज्ञानम् (चिकित्साविज्ञानम्, गणितविज्ञानम्, खगोलविज्ञानम्)

द्वितीयभागः– कृषिविज्ञानम्, पर्यावरणविज्ञानम्, सृष्टिविज्ञानम्, वास्तुविज्ञानम्

तृतीयभागः - आयुर्वेदः(आयुर्वेदशब्दस्य व्युत्पत्तिः तदर्थश्च, आयुर्वेदस्य महत्त्वञ्च)

चतुर्थभागः - प्राचीनभारतीयवैज्ञानिकाः (भास्कराचार्यः, वराहमिहिरः, आर्यभट्टः पतञ्जलिश्च)

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राः वैदिकसाहित्ये निहितवैज्ञानिकतत्त्वानां ज्ञानं प्राप्नुवन्ति।
- विशेषरूपेण आयुर्वेदस्य स्वरूपं वैशिष्ट्यं च ज्ञातुं शक्नुवन्ति।
- छात्राः प्राचीनभारतीयवैज्ञानिकानां परिचयं प्राप्स्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः

१. भारतस्य विज्ञान परम्परा- संस्कृतभारती, नई दिल्ली

३. Science in Sanskrit, R. S. Vidyapeeth, Tirupati.

२. वेदो में विज्ञान – डॉ. कपिलदेव द्विवेदी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी।

MASVSC201/UGSVDS 801 (चितानि वैदिकसूक्तानि)

अधिगमोद्देश्यानि

- ऋग्वेदसंहितायाः परिचयप्रदानम्
- लोकिकसूक्तस्य तथा दार्शनिकसूक्तस्य अवबोधनम् विशेषरूपेण वायुसूक्तस्य, ऋजुनीतीसूक्तस्य, पुरुषसूक्तस्य अस्यवामीयसूक्तस्य, मण्डूकसूक्तस्य, विश्वदेवसूक्तस्य, सवितृसूक्तस्य, पूषन्सूक्तस्य च सम्यग्ज्ञानप्रदानम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - वायुसूक्तम् (ऋ.वे.१.२), ऋजुनीतीसूक्तम्(ऋ.वे.१.९०) १
द्वितीयभागः -पुरुषसूक्तम्(ऋ.वे.१०.९०), अस्यवामीयसूक्तम्(ऋ.वे.१.१६४-१-१५) १
तृतीयभागः –मण्डूकसूक्तम् (ऋ.वे.७.१०३),विश्वदेवसूक्तम्(ऋ.वे १.८९) १
चतुर्थभागः – सवितृसूक्तम्(ऋ. वे. १.३५),पूषन्सूक्तम्(ऋ.वे ६.५२) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राणाम् ऋग्वेदसंहितायाः परिचयो भविष्यति।
- लौकिकसूक्तस्य तथा दार्शनिकसूक्तस्य परिचयं महत्वञ्च ज्ञास्यन्ति।
- विशेषरूपेण वायुसूक्तस्य, ऋजुनीतीसूक्तस्य, पुरुषसूक्तस्य अस्यवामीयसूक्तस्य, मण्डूकसूक्तस्य, विश्वदेवसूक्तस्य, सवितृसूक्तस्य, पूषन्सूक्तस्य च सम्यक्ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः .

१. श्रौतपाठः , कलकताविश्वाविद्यालयः, कोलकाता
२. न्यू वैदिक सिलेक्शन, भागः १-२, तैलंग एण्ड चौबे। भारतीवाविद्याप्रकाशनम : दिल्ली
३. नवीनवैदिकसञ्चयनम्, सम्पादकः – यमुनापाठकः, उमेशसिंहः, चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी
४. वैदिक संकलन, खण्डः १-२, सम्पादकः अध्यापकः डॉ भवानी प्रसाद भट्टाचार्यः, अध्यापकः डॉ तारकनाथ अधिकारी, संस्कृत वुक डिपो, कोलकाता

MASVSC202/UGSVDS 802 (प्रातिशाख्यं वैदिकव्याकरणञ्च)

अधिगमोद्देश्यानि

- प्रातिशाख्यसाहित्यस्य वैदिकव्याकरणस्य च परिचयप्रदानम्
- वेदमन्त्राणां शुद्धोच्चारणम्
- वैदिकव्याकरणस्य ज्ञानप्रदानम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः -ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्-(संज्ञापटलम्) - प्रथमपटलम् (१) १

द्वितीयभागः - ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्- (परिभाषापटलम्)- २ १

तृतीयभागः -ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्-(षोडशपटलम्,छन्दः-पटलम्) १

चतुर्थभागः-वैदिकव्याकरणस्य मुख्यतत्त्वानि(उपसर्गाणामुपयोगः,तुमुन्-प्रत्ययः,वैदिकस्वराः, इति-अवग्रहः, वैदिकशब्दरूपाणि,पदपाठस्य वैशिष्ट्यम्, धातुरूपाणि, लोट्-लकारस्य प्रयोगः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- अनेन प्रातिशाख्यसाहित्यस्य वैदिकव्याकरणस्य च परिचयो भविष्यति |
- छात्राः ऋग्वेदप्रातिशाख्यम् पठित्वा वेदमन्त्राणां शुद्धोच्चारणे सक्षमाः भविष्यन्ति |
- वैदिकव्याकरणमधीत्य छात्राः वैदिकसाहित्यं सम्यक् रूपेण ज्ञातुं शक्नुवन्ति |

सहायकग्रन्थाः

१. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्, सम्पादकः – वीरेन्द्रवर्मा, चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम्, वाराणसी

२. वैदिकप्रक्रिया, सम्पादकः - डी. महतो, मोतीलालबनारसीदास प्रकाशनम्

३. Mechanism of Vaidik Accent- Prof N.R Sarma

४. वैदिकव्याकरण-उमेशचन्द्र पाण्डेय- चौखम्बा विद्याभवन,वाराणसी

MASVSC203/UGSVDS 803 (निरुक्तं नारदीयशिक्षा च)

अधिगमोद्देश्यानि

- छात्रेभ्यो निरुक्तस्य नारदीयशिक्षायाश्च परिचयप्रदानम्
- कठिनवैदिकशब्दानाम् अर्थज्ञानम्
- छात्रेभ्यो देवतानामाकारादिविषये ज्ञानप्रदानम्
- वर्णोच्चारविधीनां प्रतिपादनं मन्त्राणां शुद्धोच्चारणञ्च

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - निरुक्तम् - दैवतकाण्डम् (सप्तमोऽध्याय:-१-३) १

द्वितीयभागः - निरुक्तम् - दैवतकाण्डम् (सप्तमोऽध्याय:-४-७) १

तृतीयभागः - नारदीयशिक्षा (प्रथमः प्रपाठकः) १

चतुर्थभागः - नारदीयशिक्षा (द्वितीयः प्रपाठकः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राः कठिनवैदिकशब्दानामर्थं निर्वचनञ्च बोधिष्यन्ति।
- ते त्रिविधाऋचः, मन्ताणामभिप्रायाः , देवतानामाकारादिविषये ज्ञास्यन्ति।।
- छात्रा: मन्त्राणां शुद्धोच्चारणं कर्तुं शक्तुवन्ति।
- तै: वर्णोच्चारणविधि: स्थानानि स्वरादिविषया: ज्ञास्यन्ते।।

सहायकग्रन्था:

१. निरुक्तम्, सम्पादक: -मुकुन्दबक्शीझा, चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम् , वाराणसी

२. द निघण्टु एण्ड द निरुक्त, सम्मादक: - लश्मणस्वरूप:, मोतीलालबनारसीदासप्रकाशनम्, वाराणसी

३. नारदीयशिक्षा, सम्पादक: -प्रमोदवर्धनकौण्डन्यायन:, चौखम्बाविद्याभवनम्, वाराणसी

MASVSC204/UGSVDS 804

क्षेत्राध्ययनम्/ प्रकल्पसंरचना **श्रेयोऽङ्कः – ४**

MASVDE105/UGSVDSE 805 (चितानि वैदिकसूक्तानि – ३)

अधिगमोद्देश्यानि

- ऋग्वेदसंहितायाः परिचयप्रदानम्
- लोकिकसूक्तस्य तथा दार्शनिकसूक्तस्य अवबोधनम्, विशेषरूपेण वायुसूक्तस्य, पुरुषसूक्तस्य, मण्डूकसूक्तस्य, सवितृसूक्तस्य च सम्यग्ज्ञानप्रदानम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - वायुसूक्तम् (ऋ.वे.१.२)	१
द्वितीयभागः -पुरुषसूक्तम्(ऋ.वे.१०.९०)	१
तृतीयभागः –मण्डूकसूक्तम् (ऋ.वे.७.१०३)	१
चतुर्थभागः – सवितृसूक्तम्(ऋ. वे. १.३५)	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राणाम् ऋग्वेदसंहितायाः परिचयो भविष्यति ।
- लौकिकसूक्तस्य तथा दार्शनिकसूक्तस्य परिचयं महत्त्वञ्च ज्ञास्यन्ति।
- विशेषरूपेण वायुसूक्तस्य, पुरुषसूक्तस्य, मण्डूकसूक्तस्य, सवितृसूक्तस्य च सम्यक्ज्ञानं भविष्यति ।

सहायकग्रन्थाः .

१. श्रौतपाठः , कलकताविश्वाविद्यालयः, कोलकाता

२. न्यू वैदिक सिलेक्शन, भागः १-२, तैलंग एण्ड चौबे। भारतीवाविद्याप्रकाशनम : दिल्ली

३. नवीनवैदिकसञ्चयनम्, सम्पादकः – यमुनापाठकः, उमेशसिंहः, चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी

MASVSC301/ PGSVSC101 (ब्राह्मणसाहित्यम्-२)

अधिगमोद्देश्यानि

- ब्राह्मणसाहित्यस्य व्युत्पत्ति- तदर्थ- प्रयोजनादिविषये ज्ञानप्रदानम्।
- शतपथब्राह्मणस्य, सामविधानब्राह्मणस्य, गोपथब्राह्मणस्य च सम्यक् परिचयप्रदानम्।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - शतपथब्राह्मणम् (सायणभाष्यसहितम्) १

पञ्चमकाण्डम्-राजसूययज्ञः(५.२.३-५.५.५)

द्वितीयभागः -सामविधानब्राह्मणम्(प्रथमप्रपाठकः- प्रथमखण्डात् चतुर्थखण्डपर्यन्तम्) १

तृतीयभागः – गोपथब्राह्मणम्(पूर्वगोपथब्राह्मणम्) १

चतुर्थभागः – गोपथब्राह्मणम्(उत्तरगोपथब्राह्मणम्) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ब्राह्मणसाहित्यस्य सम्यक् ज्ञानं भविष्यति।
- शतपथब्राह्मणस्य, सामविधानब्राह्मणस्य, गोपथब्राह्मणस्य च वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति|

सहायकग्रन्थाः

१. शतपथब्राह्मणम्- चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी

२.सामविधानब्राह्मणम्, अनुवादकः सम्पादकश्च डा. पतञ्जलिमिश्रः, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी

३.गोपथब्राह्मणम् , श्रीजीवानन्दविद्यासागरभट्टाचार्य, कलिकाता

४. शांखायनब्राह्मणम्, अनुवादकः सम्पादकश्च डा. राकेश शास्त्री, चौखम्भा ओरियन्टालिया, दिल्ली

MASVSC302/ PGSVSC102 (उपनिषत्साहित्यम्-३)

अधिगमोद्देश्यानि

• उपनिषदो माहात्म्यप्रतिपादनम्

• कठोपनिषद अनुशीलनम्

• केनोपनिषद अनुशीलनम्

•तैत्तिरीयोपनिषद अनुशीलनम्

छान्दोग्योपनिषद अनुशीलनम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - कठोपनिषद्(द्वितीयोऽध्यायः) १

द्वितीयभागः - केनोपनिषद् (३-४ पादौ) १

तृतीयभागः – तैत्तिरियोपनिषद् (भृगुवल्ली) १

चतुर्थभागः – छान्दोग्योपनिषद् (प्रथमोऽध्यायः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

• छात्रेभ्य उपनिषदो विशिष्टज्ञानं भविष्यति ।

• कठोपनिषदि केनोपनिषदि च वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति।

• तैत्तिरीयोपनिषदि छान्दोग्योपनिषदि वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. कठोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

२.. केनोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

३.. तैत्तिरीयोपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

४. छान्दोग्योपनिषद्, गीताप्रेस, गोरखपुर

MASVSC303/ PGSVSC103 (सूत्रसाहित्यम्-२)

अधिगमोद्देश्यानि

- सूत्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- श्रौतयागानां विशेषज्ञानं प्रयोगश्च
- धर्मसूत्रे गृह्यसूत्रे च निरूपितायाः सामाजिकव्यवस्थायाः सम्यग्ज्ञानप्रदानम् ।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - आश्वलायनगृह्यसूत्रम्(प्रथमखण्डिकातः तृतीयखण्डिकापर्यन्तम्) १

द्वितीयभागः –- आश्वलायनगृह्यसूत्रम्(चतुर्थखण्डिकातः षष्ठखण्डिकापर्यन्तम्) १

तृतीयभागः – गौतमधर्मसूत्रम्(द्वितीयप्रश्नस्य द्वितीयः अध्यायः) १

चतुर्थभागः – गौतमधर्मसूत्रम् (तृतीयप्रश्नस्य दशमोऽध्यायः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- अनेन छात्राणां सूत्रसाहित्येन सह परिचयो भविष्यति ।
- आश्वलायनगृह्यसूत्रस्याध्ययनेन छात्राः दर्शपूर्णमासादिश्रौतयागानां परिचयं महत्त्वञ्च ज्ञास्यन्ति ।
- गौतमधर्मसूत्रे निरूपिताः प्रजानां राज्ञाञ्च कर्तव्याः, चत्वार आश्रमाः इत्यादिविषयाः ज्ञास्यन्ते ।।

सहायकग्रन्थाः

१.. जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम्, वाराणसी।

२.गौतमधर्मसूत्रम्, सम्पादकः- यू . सी. पाण्डेयः, चौखम्बासंस्कृतप्रतिष्ठानम्, वाराणसी।

३. आश्वलायनगृह्यसूत्रम्, डा. जमुनापाठकः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी

MASVSC304/ PGSVSC104 (वैज्ञानिकसाहित्यम्)

अधिगमोद्देश्यानि

- वैदिकवाङ्मये निहित वास्तुविद्यायाः आयुर्वेदस्य च परिचयप्रदानम्
- आयुर्वेदस्य महत्त्वप्रतिपादनम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - चरकसंहिता(सूत्रस्थानम्, अध्यायः-१) १

द्वितीयभागः –बृहत्संहिता – अध्यायः ५३.१-४२(वास्तुविद्या) १

तृतीयभागः – बृहत्संहिता –अध्यायः ५५(वृक्षायुर्वेदः) १

चतुर्थभागः – भैषज्यरत्नावली (अध्यायः-१) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राः वैदिकसाहित्ये निहितवास्तुतत्त्वानां ज्ञानं प्राप्नुवन्ति।
- विशेषरूपेण आयुर्वेदस्य स्वरूपं वैशिष्ट्यं च ज्ञातुं शक्नुवन्ति।

सहायकग्रन्थाः

१. चरकसंहिता, आचार्यप्रियव्रतशर्मा, चौखम्भा ओरियन्टालिया, वाराणसी

२..बृहत्संहिता, व्याख्याकारः पं. अच्युतानन्द झा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी

३.सुश्रुतसंहिता, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, बनारस सिटी

४..भैषज्यरत्नावली, कविराज गोविन्द दाससेन, हिन्दी-अनुवादकः - प्रोफेसर सिद्धिनन्दन मिश्र चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन - वाराणसी

५.भैषज्यरत्नावली, आर. एन. शर्मा, गुवाहाटी

MASVDE305/ PGSVDE105 (ब्राह्मणसाहित्यम्-२)

अधिगमोद्देश्यानि

- ब्राह्मणसाहित्यस्य व्युत्पत्ति- तदर्थ- प्रयोजनादिविषये ज्ञानप्रदानम्।
- शतपथब्राह्मणस्य, सामविधानब्राह्मणस्य, गोपथब्राह्मणस्य च सम्यक् परिचयप्रदानम्।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - शतपथब्राह्मणम् (सायणभाष्यसहितम्) १

पञ्चमकाण्डम्-राजसूययज्ञः(५.२.३-५.५.५)

द्वितीयभागः -सामविधानब्राह्मणम्(प्रथमः प्रपाठकः- प्रथमखण्डात् चतुर्थखण्डपर्यन्तम्) १

तृतीयभागः – गोपथब्राह्मणम्(पूर्वगोपथब्राह्मणम्) १

चतुर्थभागः – गोपथब्राह्मणम्(उत्तरगोपथब्राह्मणम्) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ब्राह्मणसाहित्यस्य सम्यक् ज्ञानं भविष्यति।
- शतपथब्राह्मणस्य, सामविधानब्राह्मणस्य, गोपथब्राह्मणस्य च वर्णितानां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. शतपथब्राह्मणम्- चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी

२.सामविधानब्राह्मणम्, अनुवादकः सम्पादकश्च डा. पतञ्जलिमिश्रः, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी

३.गोपथब्राह्मणम् , श्रीजीवानन्दविद्यासागरभट्टाचार्य, कलिकाता

४. शांखायनब्राह्मणम्, अनुवादकः सम्पादकश्च डा. राकेश शास्त्री, चौखम्भा ओरियन्टालिया, दिल्ली

MASVSC401/ PGSVSC201 (*अथर्ववेदीयसाहित्यम्-२*)

अधिगमोद्देश्यानि

- अथर्ववेदसंहितायाः विशिष्टपरिचयप्रदानम्।
- विशेषरूपेण अथर्ववेदसंहितायाः दर्भसूक्तस्य, वाणिज्यसूक्तस्य, कालसूक्तस्य, वाचस्पतिसूक्तस्य, कृषिसूक्तस्य तक्मन्सूक्तस्य च सम्यग्ज्ञानप्रदानम्।
- अथर्ववेदीयकौशिकगृह्यसूत्रे दर्शपौर्णमासविधेः प्रतिपादनम्।

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः – दर्भसूक्तम् (१९.३२), वाणिज्यसूक्तम्(३.१५) १

द्वितीयभागः –कालसूक्तम् (१९.५३), वाचस्पतिसूक्तम्(२.२) १

तृतीयभागः – कृषिसूक्तम् (३.१७), तक्मन्सूक्तम्(६.२०) १

चतुर्थभागः –कौशिकगृह्यसूत्रम्(प्रथमोऽध्यायः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- अनेन छात्राणाम् अथर्ववेदे ज्ञानं भविष्यति।
- विशेषरूपेण अथर्ववेदसंहितायाः दर्भसूक्तस्य, वाणिज्यसूक्तस्य, कालसूक्तस्य, वाचस्पतिसूक्तस्य, कृषिसूक्तस्य तक्मन्सूक्तस्य च सम्यक् ज्ञानं भविष्यति।
- अथर्ववेदीयकौशिकगृह्यसूत्रस्य स्वरूपं महत्त्वञ्च ज्ञातुं शक्नुवन्ति।

सहायकग्रन्थाः

१. अथर्ववेदसंहिता, कृष्णदास अकाडेमी, वाराणसी

२. अथर्ववेदसंहिता, डब्लु. डी. व्हीटनी, नाग पब्लिकेशन, दिल्ली

३. कौशिकगृह्यसूत्रम्, सम्पादकः - श्रीकिशोरमिश्रः, वाराणसी।

वैदिकव्याख्यापद्धतिः

MASVSC402/ PGSVSC202 (~~ऋग्वेदभाष्यभूमिका~~ अर्थसंग्रहश्च)

अधिगमोद्देश्यानि

- छात्रेभ्यः वेदभाष्यकाराणां परिचयप्रदानम्
- वेदस्यास्तित्त्वप्रमाणलक्षणादीनां निरूपणम्
- अर्थसंग्रहगत-धर्म-भावना-विधिभागादीनामवबोधनम्

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः - वैदिकव्याख्यापद्धतिः १

द्वितीयभागः वेदभाष्यकाराः(ऋग्वेदभाष्यकाराः, यजुर्वेदभाष्यकाराः,सामवेदभाष्यकाराः,अथर्ववेदभाष्यकाराः) १

तृतीयभागः –सायणीया ऋग्वेदभाष्यभूमिका(ब्राह्मणप्रामाण्यनिरूपणपर्यन्तम्) १

चतुर्थभागः – **अर्थसंग्रहः**(विधिभागनिरूपणपर्यन्तम्) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राः वेदभाष्यकाराणां परिचयं पद्धतिञ्च ज्ञास्यन्ति।
- ते ऋग्वेदभाष्यभूमिकामधीत्य वेदस्यास्तित्त्वं मन्त्रब्राह्मणभागयोः प्रामाण्यादिविषयज्ञाने सक्षमाः भविष्यन्ति।
- अर्थसंग्रहं पठित्वा ते धर्मलक्षण- शाब्दीभावना- आर्थीभावना-वेदभाग-विधिभागादिविषये ज्ञास्यन्ति।

सहायकग्रन्थाः

१. ऋग्वेदभाष्यभूमिका, एस चतुर्वेदी, चौखंभकृष्णदास अकादमी,वाराणसी
२. वैदिकवाङ्गस्येतिहासः,- जगदीशचन्द्रमिश्रः,चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी
३.अर्थसंग्रहः,श्रीदयाशंकरमिश्रः,चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी

MASVSC403/ PGSVSC203 (वैदिकगणितम्)

अधिगमोद्देश्यानि

- वैदिकवाङ्मये निहितगणितस्य परिचयप्रदानम् |
- लीलावत्याम् निहितगणितस्य परिचयप्रदानम्|
- बौधायनशुल्बसूत्रस्य परिचयप्रदानम्|

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः -	वैदिकगणितस्य इतिहासः	१
द्वितीयभागः -	वैदिकगणितस्य षोडशसूत्राणि	१
तृतीयभागः -	लीलावती (प्रथमद्वितीयाध्यायौ)	१
चतुर्थभागः -	बौधायनशुल्बसूत्रम्(अध्यायः -१. १-५०)	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- छात्राः वैदिकसाहित्ये निहितगणिततत्त्वानां ज्ञानं प्राप्नुवन्ति |
- लीलावत्याम् निहितगणिततत्त्वानां ज्ञानं प्राप्नुवन्ति |
- बौधायनशुल्बसूत्रे निहितगणिततत्त्वानां ज्ञानं प्राप्नुवन्ति |

<u>**सहायकग्रन्था.**</u>

१. लीलावती, सम्पादकोऽनुवादकश्च प्रो. रामचन्द्रपाण्डेयः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी

२. वैदिक गणित, जगद्गुरु स्वामी श्री भारतीकृष्णतीर्थ जी महाराज, मोतीलाल बनारसीदास इंटरनेशनल, दिल्ली, २०२२

३. बौधायनशुल्बसूत्रम्, डॉ. सत्यप्रकाश, पं रामस्वरूप शर्मा, प्राचीनवैज्ञानिकाध्ययन-अनुसन्धानसंस्थानम् , नई दिल्ली, १९६८

४. बौधायनशुल्बसूत्रम्, डॉ. डी पी कुलारिया, डॉ. अनिता हुडा, अभिषेक प्रकाशन, दिल्ली, २०१८

MASVSC404/ PGSVSC204 (लघुशोधग्रन्थः) श्रेयोऽङ्कः – ४

अधिगमोद्देश्यानि

- शोधग्रन्थलेखनानुशीलनम्
- शोधप्रबन्धस्य प्रारूपनिर्माणम्
- भिन्नं भिन्नं सामाजिकं वस्तुस्थितिमवलम्ब्य शोधप्रकल्पनिर्माणम्

परिणामाः

- छात्राः लघुशोधलेखनमाध्यमेन भविष्ये विधीयमाने शोधकार्ये विषयवस्तूनां चयनं सम्यक्तया करिष्यन्ति।
- छात्राः गवेषणायां शोधोपयोगिसामग्रीणां कुशलतया प्रयोगं विधास्यन्ति ।

MASVDE405/ PGSVDE205 (*अथर्ववेदीयसाहित्यम्-२*)

अधिगमोद्देश्यानि

- अथर्ववेदसंहितायाः विशिष्टपरिचयप्रदानम्
- विशेषरूपेण अथर्ववेदसंहितायाः दर्भसूक्तस्य, कालसूक्तस्य , तथा कृषिसूक्तस्य च सम्यग्ज्ञानप्रदानम्।
- अथर्ववेदीयकौशिकगृह्यसूत्रे दर्शपौर्णमासविधेः प्रतिपादनम्|

पत्रम् **पूर्णाङ्काः -६०,** **श्रेयोऽङ्कः – ४**

प्रथमभागः – दर्भसूक्तम् (१९.३२) १

द्वितीयभागः –कालसूक्तम्(१९.५३) १

तृतीयभागः – कृषिसूक्तम्(३.१७) १

चतुर्थभागः –कौशिकगृह्यसूत्रम्(प्रथमोऽध्यायः) १

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- अनेन छात्राणाम् अथर्ववेदे ज्ञानं भविष्यति |
- विशेषरूपेण अथर्ववेदसंहितायाः दर्भसूक्तस्य, कालसूक्तस्य , तथा कृषिसूक्तस्य च सम्यक् ज्ञानं भविष्यति|
- अथर्ववेदीयकौशिकगृह्यसूत्रस्य स्वरूपं महत्त्वञ्च ज्ञातुं शक्नुवन्ति|

सहायकग्रन्थाः

१. अथर्ववेदसंहिता, कृष्णदास अकाडेमी, वाराणसी

२. अथर्ववेदसंहिता, डब्लु. डी. व्हीटनी, नाग पब्लिकेशन, दिल्ली

३. कौशिकगृह्यसूत्रम्, सम्पादकः - श्रीकिशोरमिश्रः , वाराणसी |